

KLİMİK 2026

Dünyada ve Türkiye’de Karbapenemaz Epidemiyolojisi

Okan Derin

Şeffaflık bildirisi

- Son 36 ay içinde aşağıdaki kuruluşlarla konuşma ücreti/honoraria kapsamında finansal ilişki mevcuttur:
  - Gilead Sciences, GlaxoSmithKline, Pfizer
- Bu sunumla doğrudan ilişkili finansal destek bulunmamaktadır.
- Diğer finansal veya finansal olmayan çıkar çatışması yoktur.
- Bu sunumun hazırlanmasında yapay zekâ araçlarından destek alınmış, nihai içerik konuşmacı tarafından bağımsız olarak değerlendirilmiştir.

Sunum planı

- Tanımlar ve küresel yük
- Tarihsel süreç
- Türkiye’de karbapenemaz dağılımı, değişimi ve etkileri
- Özet
- Öneriler

β -Laktam Antibiyotiklere Direnç

- Beta laktamaz üretimi
- PBP modifikasyonu
- Azalmış permeabilite (porin kaybı)
- Dışatım (eflüks) pompaları

TABLE 18.1 Eight Major Mechanisms of Resistance by Antimicrobial Class

	β -LACTAM	AMINO-GLYCOSIDE	CHLORAM-PHENICOL	MACROLIDE	SULFONAMIDE
Enzymatic inactivation	+++	+++	+++	+ (gram-negative)	-
Decreased permeability	+ (gram-negative)	+ (gram-negative)	+ (gram-negative)	++ (gram-negative)	-
Efflux	+	+	+	++	-
Alteration of target site	++	++	-	+++	++
Protection of target site	-	-	-	-	-
Overproduction of target	-	-	-	-	++
Bypass of inhibited process	-	-	-	-	+
Bind up antibiotic	-	-	-	-	-

+++, Most common mechanism; ++, common; + less common.

Federico Perez; Usha Stiefel; Robert A. Bonomo

[Mandell, Douglas, and Bennett's Principles and Practice of Infectious Diseases](#), 18, 229-251.e4

Direncin moleküler temeli

- Mikroevrim
- Makroevrim
- Horizontal gen transferi
  - Plazmidler: Horizontal ve vertikal geçiş
  - Transpoze edilebilen genetik elemanlar (transpozonlar, insersiyon dizileri)
  - DNA entegrasyon elemanları (lateral transfer-integron)

β -Laktamaz/Karbapenemaz Genlerinin Yayılım Mekanizmaları

- **Plazmid + konjugasyon:** tek bir gen, türler arası transfer (TEM-1 $\rightarrow$ 4 farklı tür)
- **IncL/M plazmidi (pOXA-48a):** OXA-48'in İstanbul $\rightarrow$ Akdeniz, Orta Doğu, Kuzey Afrika yayılımının aracı
- **İntegron + transpozon:** bla genleri aminoglikozid/sülfonamid dirençleriyle "tek paket" aktarılır $\rightarrow$ çoklu ilaç direnci
- **Direnç adaları:** *A. baumannii* AbaR1 $\rightarrow$ 86 kb içinde 52 direnç geni (CRAB MDR'nin yapısal nedeni)
- **Plazmid kalıcılığı:** antibiyotik kesilse bile yatay transferle popülasyonda kalır $\rightarrow$ stewardship tek başına yetmez

Perez ve ark., Mandell Ch. 18 (2026); Pitout ve ark., CMR 2019; Fournier ve ark., PLoS Genet 2006; Lopatkin ve ark., Nat Commun 2017

β -Laktamazlar nasıl evrilir?

- **Nokta mutasyonu:** tek aminoasit değişimi $\rightarrow$ yeni ilaca direnç (KPC-2 $\rightarrow$ KPC-33 [D179Y] = CZA direnci)
- **Substrat profili genişlemesi:** TEM-1 $\rightarrow$ ESBL $\rightarrow$ karbapenemaz; aynı omurga, yeni hedefler
- **NDM-1'in dış membran çıpası:** OMV ile salınım $\rightarrow$ antibiyotik hücreye varmadan hidroliz
- **OXA çeşitliliği:** OXA-48 (Enterobacterales) ve OXA-23 (*A. baumannii*) yapısal olarak farklı, ama aynı stratejiyi paylaşır
- **Yeni paradigma:** direnç artık ilaç klinik kullanımdan önce saptanabiliyor (CZA direnci 2008'de, klinik kullanım 2015'te)

β -Laktamazlar

- 1940: ilk "penisilinaz" E. coli'de — penisilin klinik kullanımıyla eş zamanlı
- 1960'lar: TEM-1 (hasta Temoniera'dan) → ampisilin direncinin küresel yayılımı
- SHV: K. pneumoniae'de kromozomal, ama TEM ile yapısal akraba

Sınıf	Aktif bölge	Örnek
A	Serin	TEM, SHV, CTX-M, KPC
B (B1, B2, B3)	Çinko (Zn^{2+}) — MBL	NDM, VIM, IMP
C	Serin	AmpC
D	Serin	OXA-48, OXA-23

TABLE 1 Terms and definitions used to describe carbapenem-resistant Gram-negative organisms

Term	Definition
Carbapenem-resistant organism (CRO)	An organism that is carbapenem resistant due to any mechanism, most commonly production of a carbapenemase, or a porin mutation or an efflux pump in conjunction with non-carbapenem hydrolyzing beta-lactamase production, such as extended-spectrum beta-lactamases (ESBLs) or AmpC beta-lactamases.
Carbapenem-resistant <i>Enterobacterales</i> (CRE)	<i>Enterobacterales</i> that test carbapenem resistant by any mechanism.
Carbapenem-resistant <i>Pseudomonas aeruginosa</i> (CRPA)	<i>P. aeruginosa</i> that test carbapenem resistant by any mechanism.
Carbapenem-resistant <i>Acinetobacter baumannii</i> (CRAB)	<i>A. baumannii</i> complex that test carbapenem resistant by any mechanism.
Carbapenemase (CP)	Refers to a β -lactamase enzyme that inactivates carbapenems through hydrolysis.
Carbapenemase-producing organism (CPO)	A Gram-negative organism that produces a carbapenemase.
Carbapenemase-producing <i>Enterobacterales</i> (CPE)	<i>Enterobacterales</i> that produces a carbapenemase.
CP-CRO or CP-CRE	A carbapenem-resistant organism (CRO) or carbapenem-resistant <i>Enterobacterales</i> (CRE) that is carbapenem resistant due to production of a carbapenemase.
Non-CP-CRO or Non-CP-CRE	A carbapenem-resistant organism (CRO) or carbapenem-resistant <i>Enterobacterales</i> (CRE) that is carbapenem resistant due to a mechanism other than production of a carbapenemase.

Küresel Hastalık Yükü

DSÖ 2024: Üç kritik öncelikli karbapenem dirençli patojen

Enterobacterales

CRKP

*En hızlı artan direnç sınıfı
1,03 M ölüm (2021)*

A. baumannii

CRAB

*>50.000 ölüm/yıl
IC2 (ST2) küresel klon*

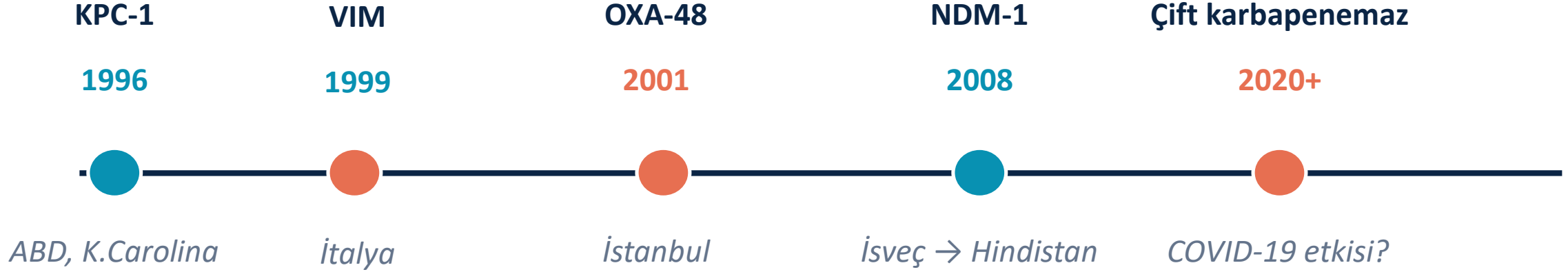
P. aeruginosa

CRPA

*DTR fenotip artışı
ST235 yüksek riskli klon*

⚠ Karbapenem direnci, Gram-negatif bakteriler arasında en hızlı artan direnç sınıfıdır (GBD-AMR 2024).

Naghavi M ve ark., Lancet 2024;404:1199-1226 • DSÖ Öncelikli Patojenler Listesi 2024

Her dönem yeni bir enzim ailesi, yeni bir coğrafi merkez ve yeni bir yayılım mekanizması getirmiştir.

KPC ve Klonal Yayılım (1996–2005)

KPC-1 / 1996

- ABD, Kuzey Carolina — bir *K. pneumoniae* izolatında ilk tanımlama.
- Klonal Grup 258 (CG258): ST258, ST11, ST512
- Yayılım: ABD kuzeydoğusu → İsrail, Yunanistan, İtalya
- *bla*KPC plazmidi: horizontal transfer.

Yigit H ve ark., *Antimicrob Agents Chemother* 2001;45(4):1151-1161 ([DOI](#)) Munoz-Price LS ve ark., *Lancet Infect Dis* 2013;13(9):785-796 ([DOI](#))

OXA-48'in İstanbul'da Keşfi (2001)

2001

İzolasyon

İstanbul'da bir *K. pneumoniae* 11978 suşundan izole edildi.

2004

Karakterizasyon

Poirel ve ark., Sınıf D karbapenemazların hidroliz potansiyelini ilk kez gösterdi.

2006–
07

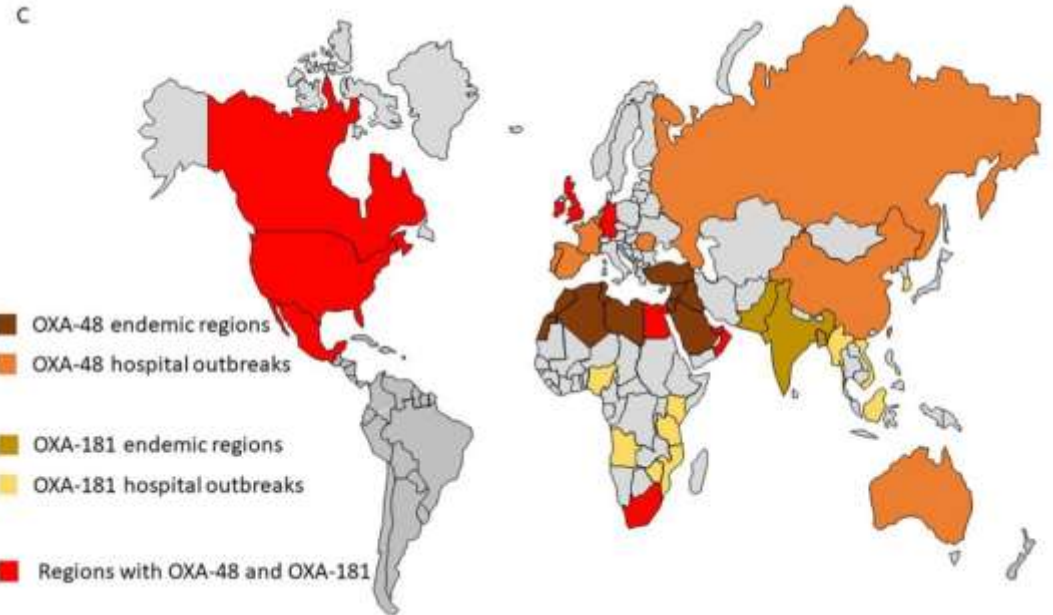
Salgın

İstanbul, Ankara ve İzmir'de OXA-48 *K. pneumoniae* nozokomiyal salgını.

2010

Plazmid

70-kb Incl/M tipi pOXA-48a: Türkiye → Lübnan, Mısır, Fransa, Belçika.

Bu plazmid, Akdeniz havzası, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da OXA-48 endemisitesinin temel vektörü olmuştur.

Poirel L ve ark., *Antimicrob Agents Chemother* 2004;48(1):15-22 ([DOI](#)) Carrër A ve ark., *Antimicrob Agents Chemother* 2010;54(3):1369-1373 ([DOI](#))
Pitout JDD ve ark., *Clin Microbiol Rev* 2019;33(1):e00102-19 ([DOI](#))

NDM ve Metallo- β -laktamazlar (2008–2015)

- **New Delhi metallo- β -laktamaz (NDM-1)**
  - 2008 — İsveç'e Hindistan'dan dönen bir hastada tanımlandı.
- **Yayılım:**
Hint alt kıtası, Balkanlar, Orta Doğu
→ seyahat ve sağlık turizmi ile Avrupa'ya.

Türkiye'de Durum

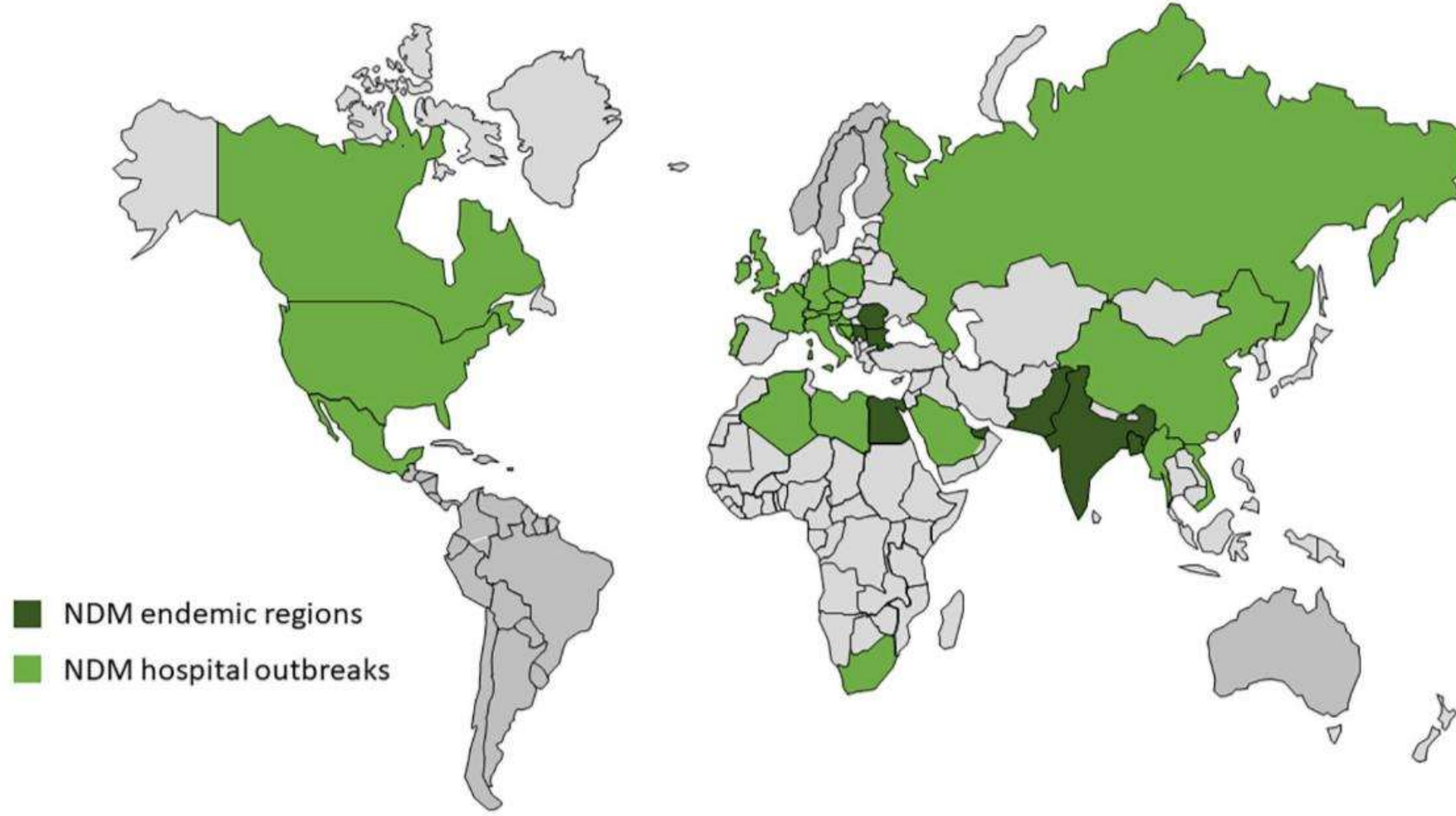
OXA-48 + NDM-1 ko-ekspresyonu

2013 — İlk eş zamanlı OXA-48/NDM-1 üretimi, Şanlıurfa kökenli (Kılıç & Baysallar, 2015).

İzleyen yıllarda OXA-48 ile ko-ekspresyon karakteristik Türkiye paterni oldu.

- **Yong D, Toleman MA, Giske CG, Cho HS, Sundman K, Lee K, Walsh TR.** *Characterization of a new metallo- β -lactamase gene, blaNDM-1, and a novel erythromycin esterase gene carried on a unique genetic structure in Klebsiella pneumoniae sequence type 14 from India.* **Antimicrob Agents Chemother** 2009;53(12):5046-5054 ([DOI](#))
- **Kılıç A, Baysallar M.** *The First Klebsiella pneumoniae Isolate Co-Producing OXA-48 and NDM-1 in Turkey.* **Ann Lab Med** 2015;35(3):382-383 ([DOI](#))

B

Çift Karbapenemaz Çağı ve COVID-19

2020–2024: Epidemiyolojide kırılma noktası

Pandemi sürecindeki itici güçler

- Uygunsuz geniş spektrumlu antibiyotik kullanımı
- Uzamış yoğun bakım yatışları
- Enfeksiyon kontrolündeki aksamalar
- Özellikle Latin Amerika ve Karayipler'de artış

3,5x

KPC+NDM birlikte üretimi artışı
(2018 → 2022, n=35 761 genom)

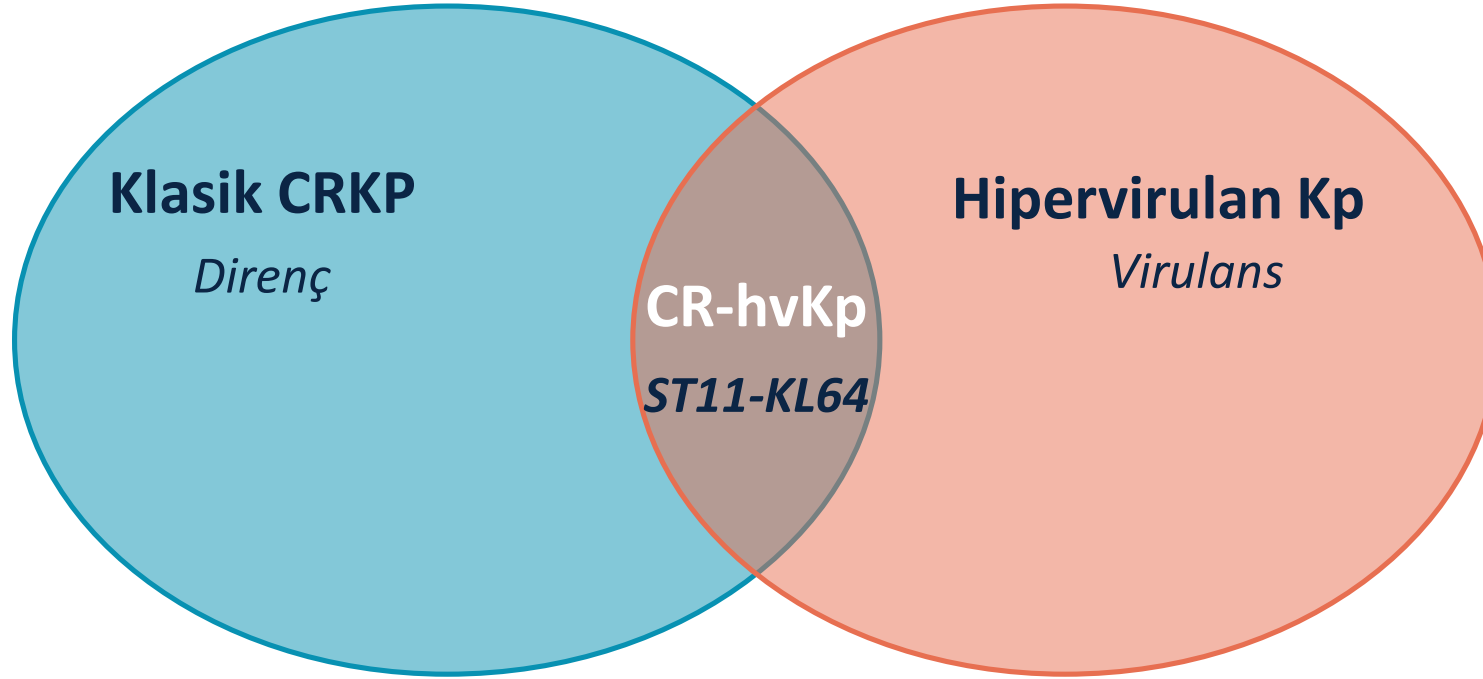
Vietnam, Ukrayna gibi bölgelerde çift karbapenemaz üreten *K. pneumoniae* %29–47'ye ulaştı.

Rusya-Ukrayna savaşı: ST395 ve ST147 klonlarının OXA-48/NDM birlikte Avrupa yayılımı.

Sellera FP ve ark. *Lancet Microbe* 2024 (DOI: 10.1016/S2666-5247(24)00018-1) Thomas GR ve ark. *Emerg Infect Dis* 2022;28(11):1-8 (PAHO/WHO) Pham MH ve ark. *Lancet Microbe* 2023;4(4):e255-e263 Biedrzycka M ve ark. *Infect Dis Ther* 2025;14(2):401-419

CR-hvKp

Karbapenem dirençli hipervirulan K. pneumoniae

Direnç ve yüksek virulans aynı kökende bir araya geliyor (Mendes ve ark., 2023).

Gu D ve ark. Lancet Infect Dis 2018;18(1):37-46. Mendes G ve ark. Front Microbiol 2023;14:1325077.

A. baumannii — CRAB

Baskın mekanizma: Edinilmiş karbapenemaz

OXA-23: Küresel olarak en yaygın CHDL

OXA-24/40, OXA-58: Bölgesel varyantlar

İntrinsik OXA-51: Tüm *A. baumannii*'de var, ISAba1 ile aktive olabilir

Baskın klon: IC2 (GC2) — ST2

Yıllık >50.000 ölüm (küresel)

P. aeruginosa — CRPA

Baskın mekanizma: Karbapenemaz DEĞİL!

OprD porin kaybı: En sık mekanizma

MexAB-OprM efflux: Aşırı ekspresyon

AmpC mutasyonları: Kromozomal

Karbapenemazlar (VIM, IMP, GES):

VIM (~%21) — küresel olarak en sık-

OXA-48-benzeri (~%20) — bölgesel-

IMP (~%14), KPC/NDM (~%7-8) — nadir-

Yüksek-riskli klonlar: ST235, ST111

Klinik not: Kolistin direnci ~%3

Enterobacterales

K. pneumoniae, E. coli

Birincil mekanizma

**Edinilmiş karbapenemaz
(plazmid aracılı)**

Karbapenemazlar

KPC • OXA-48 • NDM

İkincil/ek mekanizma

*Porin kaybı + ESBL
(ikincil mekanizma)*

A. baumannii

Kompleks

Birincil mekanizma

**Edinilmiş karbapenemaz
(OXA-tipi CHDL baskın)**

Karbapenemazlar

OXA-23 • OXA-24/40 • OXA-58

İkincil/ek mekanizma

*İntrinsik OXA-51
(ISAb1 ile aktive)*

P. aeruginosa

Birincil mekanizma

**Porin kaybı (OprD)
+ Efflux (MexAB-OprM)**

Karbapenemazlar

VIM • IMP • GES (daha nadir)

İkincil/ek mekanizma

*AmpC mutasyonları
(kromozomal, baskın)*

Simner PJ & Pitout JDD, Clin Microbiol Rev 2024;37(4):e0005422

ATLAS 2018–2021: En hızlı yayılan karbapenemaz

OXA-232 (*K. pneumoniae*)

%23,9 → **%56,0**
2018 2021

1934 OXA-48 benzeri *Enterobacterales* izolatının %86,9'u *Klebsiella spp.*

Varyant coğrafyası

OXA-48

Akdeniz + Orta Doğu

OXA-181

Hint alt kıtası + Sahra altı Afrika

OXA-232

Hindistan (baskın varyant)

Yüksek riskli klonlar: ST147 • ST307 • ST15 • ST14

OXA-48 — tüm karbapenemazların %52,2'si (26 il, 28 hastane)

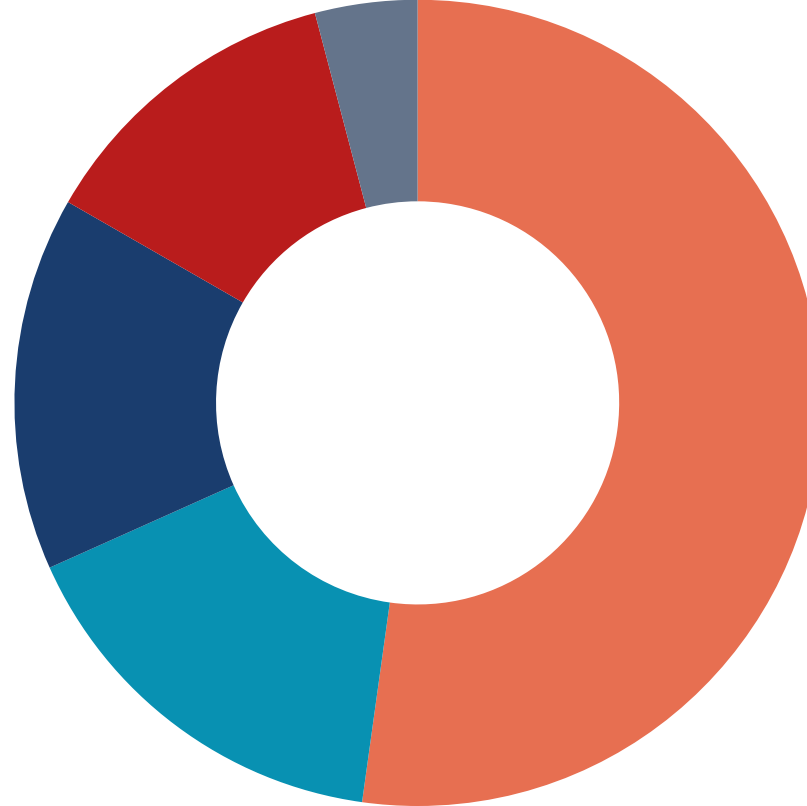
Karbapenem direnci

%49,7

493 izolat arasında
(2019 yılı)

Türkiye'nin OXA-48-baskın profili

Karbapenemaz enzim dağılımı

- OXA-48 (%52,2)
- KPC (%16,1)
- NDM-1 (%15)
- OXA-48+NDM-1 (%12,6)
- Diğer (%4,1)

Süzük-Yıldız S ve ark., Mikrobiyol Bul 2021;55(1):1-16

Türkiye'de Çift Karbapenemaz Sinyali

%12,6

OXA-48 + NDM-1 birlikte üretimi

Türkiye'de tek başına ikinci en sık karbapenemaz profili

Süzük-Yıldız S ve ark., Mikrobiyol Bul 2021;55(1):1-16

Neden önemli?

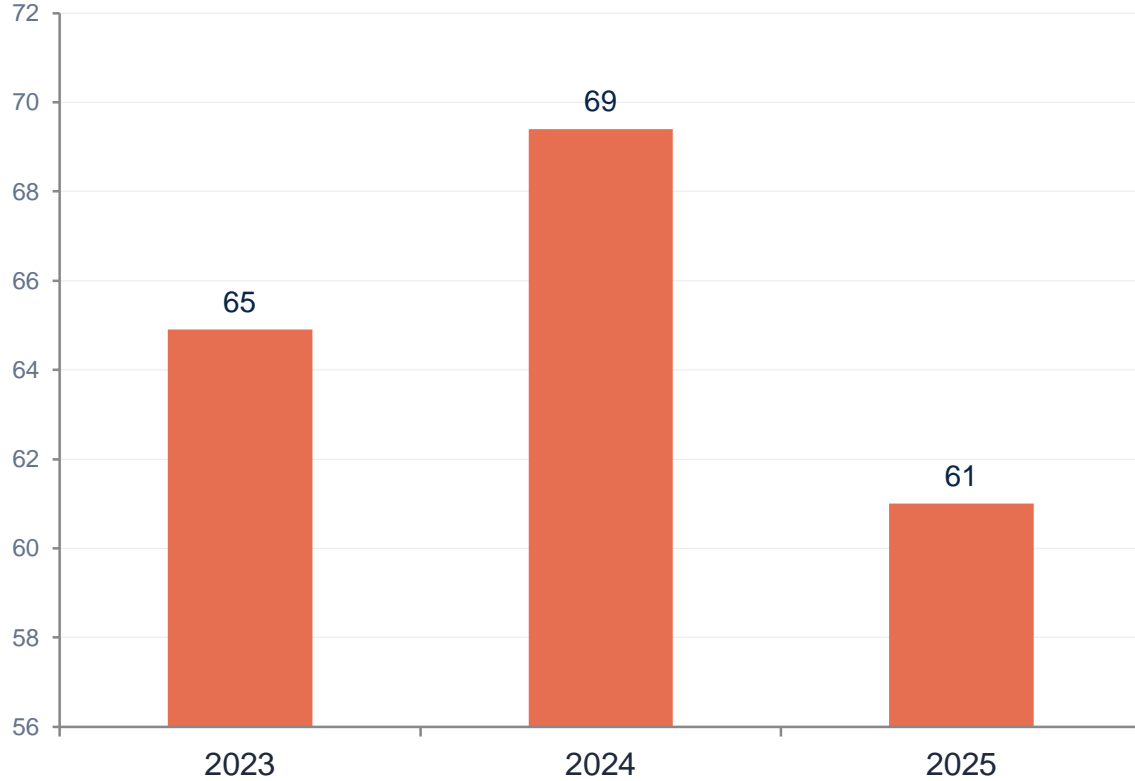
Çift karbapenemaz, CZA dahil birçok yeni ajanın monoterapisini etkisizleştirebilir.

Ne söylüyor?

Türkiye, iki ayrı direnç ekosisteminin (OXA-48 ve NDM) kesişim noktasında.

Üçüncü basamak, 2023–2025, 2376 *K. pneumoniae*

Yıllık CRKP prevalansı (genel %66,8)

CRKP izolatlarında eşlik eden direnç

Tigesiklin	%14,7
Kolistin	%23,0
Fosfomisin	%47,6
Seftazidim-avibaktam	%50,9
Amikasin	%66,8

Mermer S, Çağlayan E. BMC Microbiol 2026;26(1):114.(DOI) .

Avrupa çapında b6lgesel farklılaşma: EURECA çok merkezli prospektif sürveyans 2016-2018

TR Türkiye

blaOXA-48 ST14

GR Yunanistan

blaKPC ST258/512

IT İtalya + İspanya

blaKPC ST258/512

RO Romanya + Sırbistan

blaOXA-48 ST101

Türkiye'nin klonal profili Avrupa'nın geri kalanından ayrışıyor.

Budia-Silva M ve ark., Nat Commun 2024;15(1):5092

İşler ve ark. — 187 hastalık kan akımı kohortu

%75

*Tüm OXA-48
benzerlerinin payı*

%31

*OXA-232'nin
OXA-48 benzerleri
içindeki payı*

%51

*30 günlük mortalite
(OXA-232 alt grup)*

OXA-232 büyük oranda ST2096 klonu üzerinde; genel kohort mortalitesinden (%44) belirgin yüksek.
OXA-48-benzeri / NDM ko-üretici suşlar: %16

İşler B ve ark., Eur J Clin Microbiol Infect Dis 2022;41(5):841-847

OXA-48 + KPC artışı ve yeni tehditler

İbik ve ark., 2023, Rize, 2017-2020, 32 izolat

En sık klon:

ST101

Ardından: ST16 • ST307 • ST14 • ST147 • ST309 • ST377 • **ST395** • ST2096

Rize'de KPC: %46,8 oranında — OXA-48'i tamamlayan ikinci enzim

İlk ST395 Salgını

Karbapenem + kolistin çift dirençli K. pneumoniae

Türkiye'de yükseliş gösteren yeni bir direnç fenotipi.

CRE epidemiyolojisinin entegre yönetimi

1

Ulusal moleküler sürveyans

Tür ve varyant düzeyinde süreklilik

2

İnfeksiyon kontrolü

Uygunluğun sürekli denetlenmesi

3

Hızlı tanı teknolojileri

İmmünokromatografik lateral akım vb.

4

Antibiyotik yönetimi

Yönetim programlarının güçlendirilmesi

5

Kurumsal uyum

Klinik gerçeklik ↔ SUT uyumsuzluğu

Teřekkürler

okanderin@gmail.com